

Бондаренко Олена Андріївна,
завідувачка лабораторії-центру зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості
освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників
ЧОР»

8 клас

Історія України

**Розділ І. Вступ. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII
ст.**

Варіант 1

ГР 3. Виявляє здатність до співпраці, толерантність, громадянську позицію

Опрацюйте змодельовану ситуацію і виконайте завдання.

Ви є дипломатом України на саміті Європейських держав. Вам доручено підготувати доповідь з таких тем: «Боротьба України за волю через віки...» на історичних матеріалах: «Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.» та «Війна України з росією».

Прочитайте та проаналізуйте історичні матеріали. Дайте відповіді на запитання, які допоможуть підготувати вам доповідь за планом і висловити свою позицію.

Текст 1. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.

Шістнадцяте століття стало для українських земель епохою, сповненою як боротьби, так і становлення національної ідентичності. Після Люблінської унії 1569 року, що об'єднала Польське королівство та Велике князівство Литовське в єдину Річ Посполиту, більшість етнічних українських земель опинилися під владою польської шляхти. Цей період відзначився посиленням соціального, релігійного та національного гніту, посиленням фільварково-панщинної системи та закріпачення селян, що викликало хвилю козацьких повстань. Водночас зростала роль української шляхти, яка поступово полонізувалася. Незважаючи на утиски, розвивалася українська культура, зокрема, через діяльність православних братств та освітніх центрів, таких як Острозька академія.

Козацтво, яке зародилося як вільна військова формація, перетворилося на головного захисника українського народу від іноземного панування та соціальної несправедливості. Запорізька Січ стала справжньою колискою української державності, її фортецею волі та незламності духу. Релігійний тиск, особливо після Берестейської унії 1596 року, яка утворила уніатську церкву, викликав протистояння і згуртував українське православне духовенство та інтелігенцію навколо ідеї збереження своєї віри та культури. Ця боротьба за власну ідентичність, за право говорити, молитися та жити по-своєму, заклала міцний фундамент для майбутніх визвольних змагань. Усі ці події стали предтечею Козацької революції під проводом Богдана Хмельницького, яка продемонструвала прагнення українців до незалежності та власної держави, що є актуальним і до сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення агресора.

Текст 2.«Війна України з росією».

У сучасному світі Україна стала символом незламності та боротьби за власну свободу. Повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року стало найжорстокішим випробуванням для нації, яке, однак не зламало її духу, а навпаки – згуртувало. Український

народ, від малого до великого, став на захист своєї землі, своєї ідентичності та європейського майбутнього. Це війна не лише за територію, а й за право існувати як незалежна держава, за право на власну історію та культуру. Поруч зі Збройними силами України, які демонструють неймовірний героїзм і професіоналізм, стоїть увесь український народ – волонтери, медики, вчителі, митці, кожен, хто працює на перемогу. Ця війна виявила істинну сутність української нації: її стійкість, патріотизм і здатність до самоорганізації. Ми боремося не просто за себе, а за цінності всього вільного світу: демократію, справедливість і верховенство права. Наша боротьба – це запорука того, що імперські амбіції агресора будуть зупинені, а світ збереже свій порядок, заснований на повазі до міжнародного права. Ми віримо в нашу перемогу, яка неминуче настане завдяки єдності, мужності та підтримці всього цивілізованого світу.

План доповіді:

1. Головний захисник національних інтересів українського народу.

- А польська шляхта
- Б козацтво
- В уніатська церква
- Г інтелігенція

2. Фактор, який став першопричиною згуртування українського народу та зародження потужного визвольного руху.

- А Заснування Запорізької Січі
- Б Посилення соціального та релігійного гніту
- В Поширення козацтва як військової сили
- Г Приєднання українських земель до Московського царства

3. Історичні постаті/організації та їхні ролі в історії українських земель у XVI – першій половині XVII ст. (Установіть відповідність.)

	Історична постать/організація		Роль
1	Богдан Хмельницький	А	колиска української державності, фортеця волі
2	козацтво	Б	ранньомодерна монархія, створена в результаті унії
3	Запорізька Січ	В	захисник українського народу від іноземного панування
4	Річ Посполита	Г	очільник польської шляхти
		Д	провідник Національно-визвольної війни
		Е	Велике князівство Литовське

4. Значення історичної доби XVI–XVII століттях для сучасної громадянської позиції українців у боротьбі за свою незалежність у війні України з росією (Оберіть ТРИ правильні твердження.)

- А боротьба козацтва за свою свободу, державність та ідентичність
- Б об'єднання православного духовенства та інтелігенції
- В активний опір і збереження своїх культурних та духовних цінностей
- Г прагнення українців до самостійності та суверенітету
- Д об'єднання Польського королівства та Великого князівства Литовського
- Е посилення соціального, релігійного та національного гніту

5. Трансформація козацтва – як військової формації - на головного захисника українського народу у війні України проти російської агресії.

Сформулюйте кодекс честі України – держави-миротворця

(Оберіть ТРИ правильні відповіді.)

А Україна ніколи не буде захищатися, навіть якщо на неї нападуть.

Б Україна буде завжди дотримуватися міжнародних законів і правил ООН.

В Україна допомагатиме всім іншим країнам, навіть якщо це небезпечно для неї.

Г Україна купуватиме зброю лише для того, щоб захистити себе та свою територію.

Д Україна буде миритися з усіма, але якщо на неї нападуть, то зможе захистити себе силою.

Е Україна прийме всіх, хто попросить притулку, навіть якщо це суперечить її інтересам.

Є Україна відмовиться від будь-якої допомоги з іншими країнами, щоб не бути втягнутою у війну.

6. У висновку доповіді окресліть основну ідею українця-патріота, нащадка козацького роду.

Основна ідея українця-патріота, нащадка козацького роду, полягає в усвідомленні себе як частини великої _____ 1, яка несе в собі _____ 2 предків. Це не просто гордість за козацький _____ 3, а й глибоке розуміння _____ 4 за збереження цієї спадщини. Патріот розуміє, що козаки воювали за волю, честь і право бути українцями, і його завдання – продовжувати цю справу. Це означає не лише пам'ятати минуле, а й активно формувати майбутнє.

1	А	спадщину
2	Б	країни
3	В	рід
4	Г	історії
	Д	любов
	Е	відповідальності

Критерії оцінювання

Рівні	Початковий і середній		Достатній		Високий		Усього
№ ТЗ	1	2	3	4	5	6	
Відповіді	Б	Б	1-Д 2-В 3-А 4-Б	А, В, Г	Б, Г, Д	1-Г 2-А 3-В 4-Е	
Бал	1	1	2	3	3	2	12

Варіант 2

Опрацюйте змодельовану ситуацію і виконайте завдання.

Ви є дипломатом України на саміті Європейських держав. Вам доручено підготувати доповідь з таких тем: «Боротьба України за волю через віки...» на історичних матеріалах: «Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.» та «Війна України з росією».

Прочитайте та проаналізуйте історичні матеріали. Дайте відповіді на запитання, які допоможуть підготувати вам доповідь за планом і висловити свою позицію.

Текст 1. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.

Шістнадцяте століття стало для українських земель епохою, сповненою як боротьби, так і становлення національної ідентичності. Після Люблінської унії 1569 року, що об'єднала

Польське королівство та Велике князівство Литовське в єдину Річ Посполиту, більшість етнічних українських земель опинилися під владою польської шляхти. Цей період відзначився посиленням соціального, релігійного та національного гніту, посиленням фільварково-панщинної системи та закріпачення селян, що викликало хвилю козацьких повстань. Водночас зростала роль української шляхти, яка поступово полонізувалася. Незважаючи на утиски, розвивалася українська культура, зокрема, через діяльність православних братств та освітніх центрів, таких як Острозька академія.

Козацтво, яке зародилося як вільна військова формація, перетворилося на головного захисника українського народу від іноземного панування та соціальної несправедливості. Запорізька Січ стала справжньою колискою української державності, її фортецею волі та незламності духу. Релігійний тиск, особливо після Берестейської унії 1596 року, яка утворила уніатську церкву, викликав протистояння і згуртував українське православне духовенство та інтелігенцію навколо ідеї збереження своєї віри та культури. Ця боротьба за власну ідентичність, за право говорити, молитися та жити по-своєму, заклала міцний фундамент для майбутніх визвольних змагань. Усі ці події стали предтечею Козацької революції під проводом Богдана Хмельницького, яка продемонструвала прагнення українців до незалежності та власної держави, що є актуальним і до сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення агресора.

Текст 2. «Війна України з росією».

У сучасному світі Україна стала символом незламності та боротьби за власну свободу. Повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року стало найжорстокішим випробуванням для нації, яке, однак не зламало її духу, а навпаки – згуртувало. Український народ, від малого до великого, став на захист своєї землі, своєї ідентичності та європейського майбутнього. Це війна не лише за територію, а й за право існувати як незалежна держава, за право на власну історію та культуру. Поруч зі Збройними силами України, які демонструють неймовірний героїзм і професіоналізм, стоїть увесь український народ – волонтери, медики, вчителі, митці, кожен, хто працює на перемогу. Ця війна виявила істинну сутність української нації: її стійкість, патріотизм і здатність до самоорганізації. Ми боремося не просто за себе, а за цінності всього вільного світу: демократію, справедливість і верховенство права. Наша боротьба – це запорука того, що імперські амбіції агресора будуть зупинені, а світ збереже свій порядок, заснований на повазі до міжнародного права. Ми віримо в нашу перемогу, яка неминуче настане завдяки єдності, мужності та підтримці всього цивілізованого світу.

План доповіді:

1. Подія, яка стала ключовою для посилення польського панування над українськими землями та спричинила поглиблення соціального і релігійного гніту.

- А Козацькі повстання
- Б Люблінська унія 1569 року
- В Берестейська унія 1596 року
- Г Національно-визвольна війна

2. Фактор, який сприяв згуртуванню різних верств українського населення, зокрема вірян.

- А Заснування Запорізької Січі
- Б Створення Речі Посполитої
- В Полонізація та окатоличення
- Г Розподіл українських земель між представниками Речі Посполитої

3. Установіть відповідність між історичною постаттю/організацією та її роллю в історії українських земель у XVI – першій половині XVII ст.

	Історична постать/організація		Роль
1	Острозька академія	А	православне братство
2	фільварок	Б	освітній центр
3	унія	В	союз двох держав: Королівства Польського та ВКЛ
4	Річ Посполита	Г	союз/об'єднання держав, церков або інших спільнот
		Д	багатогалузеве господарство, яке орієнтоване на виробництво збіжжя на продаж
		Е	Велике князівство Литовське

4. Боротьба за релігійну та національну ідентичність у XVI–XVII століттях, яка стала підґрунтям для сучасної громадянської позиції українців у війні України з росією. (Оберіть ТРИ правильні відповіді.)

- А протистояння православного духовенства та інтелігенції
- Б прагнення українців до волі та рівноправ'я
- В протест проти гноблення за релігійною ознакою
- Г прийняття віросповідання уніатської церкви
- Д ідея збереження православної віри та національної культури
- Е боротьба козацтва за свою свободу, державний устрій та самобутність

5. Трансформація козацтва – як військової формації - на головного захисника українського народу у війні України проти російської агресії.

Сформулюйте кодекс честі України – держави-миротворця. (Оберіть ТРИ правильні відповіді.)

- А Прагнення до мирного врегулювання конфліктів через діалог та переговори
- Б Розширення військового впливу для забезпечення регіональної безпеки
- В Надання гуманітарної та іншої допомоги народам, які постраждали від конфліктів
- Г Дотримання норм міжнародного права, включаючи Статут ООН
- Д Втручання у внутрішні справи інших держав для "захисту" демократії
- Е Утримання від співпраці з іншими державами у військових питаннях
- Ж Відмова від участі в будь-яких міжнародних миротворчих місіях

6. У висновку доповіді окресліть основну ідею українця-патріота, нащадка козацького роду.

Основна ідея українця-патріота, нащадка козацького роду, полягає у незламності _____1, боротьбі за _____2 та _____3 захищати свою землю, віру і народ. Ця ідея нерозривно пов'язана з історичною спадщиною козацтва, яке завжди було _____4 волі та мужності.

1	А	готовності
2	Б	свободу
3	В	символом
4	Г	духу
	Д	упевненості
	Е	причиною

Критерії оцінювання

Рівні	Початковий і середній		Достатній		Високий		Усього
№ ТЗ	1	2	3	4	5	6	
Відповіді	Б	В	1-Б 2-Д 3-Г 4-В	Б, Д, Е	А, В, Г	1-Г 2-Б 3-А 4-В	
Бал	1	1	2	3	3	2	12

Використані джерела

1. Будинок Корнякта – фото. URL: https://anga.ua/files/anga/reg_images/05_full.jpg
2. Василь-Костянтин Острозький – фото. URL: https://naurok.com.ua/uploads/files/3639/280624/304873_html/images/280624%202.png
3. Герасим Смотрицький – фото. URL: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQHHR_g9XFII4vHQI48nNRrmugUQ6YG6uIJaA&s
4. Йов Борецький – фото. URL: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRwCn5FZ-OhGMFPrNA_VOGQz2KhcVfZSigmZw&s
5. Йосип Рутський – фото. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/ee/Jazep_Rucki._%D0%AF%D0%B7%D1%8D%D0%BF_%D0%A0%D1%83%D1%86%D0%BA%D1%96_%28XIX%29_%283%29.jpg/250px-Jazep_Rucki._%D0%AF%D0%B7%D1%8D%D0%BF_%D0%A0%D1%83%D1%86%D0%BA%D1%96_%28XIX%29_%283%29.jpg
6. Іван Федоров – фото. URL: https://www.ukrlib.com.ua/my/images/full/fedorov-ivan_1.jpg
7. Іпатій Потій – фото. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/79/Hipacy_Pociey.png/330px-Hipacy_Pociey.png
8. Каплиця Боїмів – фото. URL: https://aws-travel-guide.s3.eu-west-1.amazonaws.com/default_image_size/604a9d4b38b6a_Kaplucia%20Boimiv.jpg
9. Костянтин Іванович Острозький – фото. URL: https://zvyagel.com.ua/bun/timthumb.php?w=750&h=auto&q=100&src=/domen/core/files/news/image_storage/2010_48/ostrozhs kij.jpg
10. Петро Могила – фото. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/47/Mohyla_Petro.jpg/250px-Mohyla_Petro.jpg
11. Унія – фото. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f6/Unia_w_Krewie.JPG/250px-Unia_w_Krewie.JPG
12. Фільварки – фото. URL: <https://kryazh.com.ua/wp-content/uploads/2025/04/poshirennja-filvarkovogo-gospodarstva-v-polskij-derzhavi-xvi-st.jpg>